

ATV.
3824

JABIER'TAR FRANTZISKO SANTUAREN

BIZITZATXOA

LIZARAGA'TAR JOAQUIN

Elkano'ko Apaiz zanak egiña

IRUÑA'N

Aita Kaputxingo'en Irarkolan.

1922

V
4

A.T.V.
1824

M - 10044
R - 4430

JABIER'TAR FRATZISKO SANTUAREN
BIZITZATXOA

LIZARAGA'TAR JOAQUIN
Elkano'ko Apaiz zanak egiña

IRUÑA'N
Aita Kaputxino'en Irarkolan,
1922

Elizaren baimenarekin

AUREKO ITZAK

AURTEN betetzen dalako irugaŕen eunurtea Xabiartaŕ Frantzisko deuna Santuen artean Elizak jaŕirik, Napaŕo'ko Aldundi (Diputaci3n) goragaŕiak erabaki txalogaŕi bat baŕno geiago artu ditu gure Santu aundi au Napaŕ guzien artean ezagurazteko.

Onengatixe erabaki du bere bizitzatxo au azaltzea. Egues ibaŕeko, Elkano izena duan eŕiko seme ta bereartako Apez izan zan Lizafaŕa'taŕ Joakin jauna zanak egiŕa da.

1748'gaŕen urtean jaioa zan jaun ori eta laroŕgei ta sei urte zituan garaiean il zan iruroŕgei urtez bere eŕiko Apez izan ondoan.

Napaŕoan geienik euskeraz idatzi edo eskribitu duan Apeza.

Irakurgai asko utzi zuan bere eskuz ezaŕirik, baŕno oso gutxik ikusi dute argia.

Urteko igandetako Platikak edo Itzaldiak, argitaratu ziran Donostia'n 1846'ean.

Bonaparte'tar Luis Luziano'k argitaratu zituan Londres'en *S. Juanen Evangelioa* ta **Jesus,**

Copla gisa batzuk celebratus Jesus Jaunaren amoreac ta fervoreac.

Baño oraindik bere irakurgai asko ta asko itzalean arkitzen da. Auetako bat da, *Santu zenbaiten bicitzac euskeraz laburquiro paratuac* izena daramana.

Napaño'ko Aldundi etxean dago ori. Ta ortixe artu dugu itzez-itzez orain irakurtzeko zure eskue-tan jartzera goazkitzun au.

Egilearen egunetan euskera asko galtzen ari zan eñi artan eta bere ingurukoetan eta nabari du. Erdal itz asko sartzen ditu ta esanera ere aski erdal usaiduna du frankotan. Baño ezertxo ere aldatu gabe, ez itzetan, ezta ere idazkeran edo eskribitzeko moduan, egileak dakañen bezalaxe ematen dizugu.

Irakufi geldi-geldi zuen etxetan, euskaldun onak, Santu euskaldun onen bizitza añaña ta mirari aundiak. Zail-xamañ irudi badu ere lenengo aldiz aditzeko, ez utzi bela eskutik. Ikusi zazuzia ta azkenerako eñaz adituko diozu ta ezdezu atsegin txikia artuko.

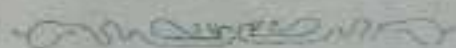
Kalparegi.

ADITZEKO ITZ ZAĪENAK

Cio, irakufi zion—ce, irakufi zen—zue, irakufi zuen citue, irakufi zituen—cequio, iracufi zitzaion—cire, irakufi ziren—andigura, irakufi aundi ura—cordelgaiec, irakufi cordel aiek—gaugartan, irakufi gau artan—in, irakufi egin.

San Francisco Xavier

Sandubat andia, gure lecuquidea, Nafarrarra, Nafarroaren honra, gloria, ta Sendagallada San Francisco Xavier. Jaiocce Xaviergo Casteluan gendaquinobletic, milla laureun ta lauroguei ta amazpigarren urtean. Asiric'ongui, ta icasiric lembicico letrac, bializute Parisa, non icasizituen arte goragocoac, ta Cathedfatico eguinic eracutzicituen. Allegatuze an estudiatzera San Ignacio Loiola Jangoicoaren providencias, ta bilatu naies lagun, fundatzeco Jesusen Compañiaco erreligionea, ta irabazteco Arimac Ceruraco, eguincediquo adisquide. Ze San Francisco animoso, goapo, garboso, ta goranaia, ta ala bizarroqui portatzenena gucietan. Zue arrebatat Monja descalza Gandian Sandaren fama zuena. Oni escrivitzencio Aitac, nola bere anaia Franciscoc alcinamentu asco ecustenzuen bere estudioetan Parisen, baña gastu anitz ematenziola. Sandac errespondatucio Aitari, etzeiela errepara gastatzean bere anaia Franciscorequi, ezi Jangoicoac zeuca-

la destinaturic Indietaco Apostolu, ta escogitua eramateco Jesu Christoren Evangelio Sandua gende gaietara.

Ortaco San Ignacioc amoltsuqui maiz consejatzencio despeitza munduco Vanidedea, ta osoquiro ematea zen gucia Jaungoicoari, errepetitus Evangelioeco eguia andigura, *quid prodest homini etc. Francisco Francisco, zer prochu du batec, naiz irabaci mundu gucia, galtzenbarimbadu bere arima?*.. Itzebequi, exercicio espitualeequi arguituric Jangoicoaren graciaz, ta errendituric biotz andigura, emanze beingoas beticos Jaungoicoari. Asize garaitzen passioneac, ta castigatzen gorputza: eta ceren indarr andias, laster eta salto eguiteas izanzen Sendagalla, penitenciataco lotucitue fuertequi azpiac eta besoac cordel batzuequi, passatus embarazu ta oñaze asco, emangabe aditzera inori. Ama Virginiaren Asuncione egunean eguinic lagunequi Voto Jerusalemengo peregrinacioaren, bere demboran atracire Parisdic Veneciara joateco oñes pobre-guisa neguaren ecaitz, ta heregeen ertean. Videgartan ibiltzearequi sarturic cordel gaiec araguiac barna, aurquituze Sandua ezin pausoric emanec: bear izanzue aguertu causa lagunei, ta guelditu lembicico errian.

Deituric Barbera, ta aguerturic Ilagac, ta icusiric cordelac ondaturic araguian, arrituric alaco

penitencia-guisas gueldituze, etzela treve botatzera escuac, bearzela ebaqui anitz idiqitzeco, ta atratzeco araguietaic cordelgaiec. Guciac penas beteric, etzelaic erremedioric, ez paze Jangoicoaganic, egoncire oracioan gaugartan; eta aditucitue Jangoico onac, ceren ezi biramonean aurquituzire cordelac zaticaturic, llagac sendaturic, ta Sandua ain sendo, ezi bereala paratuzé videan, gozoso guciac ezin aspertus eman esorgatic esquerr milla Jaungoicoari?

Venecian empleatzenze assistitzen heriei hospitalean, eguines bearriziren zervitzu guciac ain nola Christo berari. Berceen ertean ze bat llagas, materias usai gaichstos gogaitz ematen. Sanduac garaitzeco, cer eginzue? Beiratus pobregura, nola balitz Cristo bera, applicatuzue bere agoa llagara, chupatucio materia zeriona; eta accionegonen casos eguincio Jangoicoac gracia, ez sentitzeas andic alciña gogaitzic batere alaco lanetan, baicit devocio ta gusto.

Erroman disputatuzue Aitasanduaren presencian, ta beraren bendicioarequi itzuliric, ta Ordenaturic Sacerdote, ta prestaturic asco demoras celebratuzue meza lembicicoa Vincencian: ta asize predicatzen Evangelioa, eracusten dotrina Christianoa, aditzen Confesioac, ta convertitzen arimac, nola balitz Cerutic etorria. Demboragartan Portugalco Erregue D. Juan irugarrenac es-

caturic sei compañiacoetaic bialtzeco bere indietara: bida señalaturic ortaco, baña ebetaic bat herituric, onen partes señalatuze San Francisco, yá zegona Jangoicoas. Bereala atraze animoso alegre bere Breviarioarequi sollic, nola balidocie erribatetic bercera urbil. Emancio lendanic orrenseñale cembait Jangoicoac bein mostratucio bere borondatea zela, zervitzazaion Indietan, ta balema becala indiobat bere soñean ezin jasos: berce bein adiaracicio passatu bearzuen trabajuqueta andia: baña naiz bai, alaere Jangoicoaren amores asize oyus, yago, Jauna, yago, yago.

Videan ya asize Jangoicoa mostratzen, zela Francisco bere maite Escogitua, obratus beraren medios prodigio miragarriac, eta Sanduac ere bai Jangoicoas sollic caso itenzuala, ceren ezi passaturic urbil bere errira, etzue nai izan ayestu, icuster, ez bere Ama ere, vicizena an.

Portugala ellegaturic, bereala hospitalean zé bere ostatua. Berealá asize barratzen Santidadearen achona; ta dembora gutiren barnean proгатzen provechu andia Erregeren Cortean. Orgatic ya Erreguec ez luzque nai utzi andic; baña S. Ignacioren consejos artuzué ontzat guelditzea an laguna, ta uztea S. Francisco Indietara. Ortaco logratucio Aita Sanduaganic Nuncio Apostolicoaren bula.

Viage luc:gartan emanzue virtute ta santidade

guciarén exemplu, gucien zervitzari, guciei con sejatzen, lagun eguiten, asistitzen sano ta heri ta iltzenzirenei: de manera ezi guciec admiratzen, ta estimatzenizute Sandu becala. Amirur ilabeteén buruan ellegaturic Goan, lembicico eguinzuena ze presentatzea an Obispo zenari bere titulo zuena Aita Sanduaganic, etzuela nai usatu, baicic noiz ta nola naizuen Obispoac, ta escatzenciola bendeicioa. Admiraturic alaco humiltasunas arrec, eta ezaunduric zela Jangoicoaren gizon sandua, esancio usazezala naizuen becala. Asize obratus caridadea hospitaleetan beti bezala. Vicicire an christaoac eta infielac nasteca; eta ezaunduric christioen gaichsto izatea dela estorvu andia christiatzeco infielac, asize predicatzen ayei goizetan ta arratsaldetan espiritu andiarequi; ta ortas landara eracusten doctrina christiano aurrei ta ignoreteei humil arreñti miragarriro. Icusteco ze guizón sandugura, Aita Sanduaren Legado izanjc, ibiltzea carricas carrica soñatus chinchabat, eta erranes oyus, *O christiano fielac, Jesu Christoren adisquideac biali zeuren humeac ta ehecoac doctrina christianora otoi langoicoaren amoreagatic.*

Pregoa berrigau aditus acuditzenzute gendec montonta, ta aditzenzute sanduaren itza ala nola Jangoico beraren itza: eta Sandua acomodatzenze aien itzcuntzara entenderazteagatik. Si-

nestadaquien baño yagoda atrazuen frutua, eracutis ala doctrina; ta doctrinaco oracioac cire angocantac videetan, campoetan, lecu gucietan: borzilabetez ala logratuzue berritzea costumbresciudade andigura, ta ingurucoac, ezpaizeizque ezaun, lenecoac ziren ya. Confessatzera elduzequion gendetzearen amarrgarren Zatia ere eztzuque aditu, naiz ortan egonic gau ta egun algucian.

Andic joance Provincias Provincia, Erreinus erreinu, eraiquis Jangoicoaren itza, ta logratuzeruraco eraicio abasto. Principioan naiz ezaimberce lograturic persona larrietaic, baño yago e z milla aur ilcire bataiaturic, ceñei encomendatze ze Sandua, Cerura zirenei bezala, logratzeco Jangoicoa ganic gracia, convertitzeco ayen buratsoac; eta zió, aurraiengatic sollic ere placer zuela aimberce milla legoa vide passatuas. Guero asicire convertitzen larriac ere, guizonquiac, emaztequiac, aberatsac, pobreac, jaquintsuac, erregueac berac. Ogueitamar milla legoa vide passatu zuela diote bere misionetan: cembat milla ta millon arima convertitu zituen; norc daqui? Bazire egunac, noiz bataiatuaren utses acituric ezin goratu zuquen besoa ta ezin atra agotic itzac. Bitartezombat trabaju, cembat viciaren peligro, cembat trance gogorr pasatuzuen, norc conta? Baña Jangoicoai zion amore andigarrec gucia guti iduriaraz-

tenzio, ta despreciarazten descansua, osasuna, ta vicia ere, ceren ezi beraren ansia ze acabatzea Jangoicoaren zervitzutan. *Enetaco vicitzea da Cristo*, cio S. Pablореqui, *ta iltzea ganancia*. Baña Jaunac ere cuidatzenzue bere zervitzuco onetsias, guardatzenzue bere escuas betetzenzue consolacios ta gracias, eta beraren medios obratzencitue Apostoluen demboretaco grodigio ta milagroetaic abasto; mintzaracis anitz mintzo-guisa diferente; batean mintzatus entenderacis guciei nori berean, botatus demonioac, calmatus itsasoac, detenitus iruzquia ceruan, jautzi aracis andic su, Viztus ilac orciondoan ere, sendatus herimota guciac eta ori ez bere personas solamente, baicic bialis aurrac bere palo, edo errosario, edo alaco gauzarenbatequi heriengana, ta an erreztatus ayec cerbait oracio.

Amarr urte ta cembait illabete iraunduzué Indiagaietan lan ta lan, atzenduric descansuas, irabacinaies mundu gucia Jesu Christorén. Azquenerat Japongo erreinuan erranciotе ango jaquintsuac, ayen erreligionea etorrizela Chinatic, eta etzutela artuco Jesu Christoren erreligionea, ezpazute artzen Chinan. Sartucequio gogoan passatzea Chinara, naiz zegon erchiric erreinugura campocoendaco viciaren penarequi. Ingeniatuzué nola zeiquen joan: estorvaturic origizonen minchagaichstoqui: ingeniatuzue berce guisas joatea, naiz

viciaren⁷arridiscoan: ellegaturic sanchoango Isla-
ra, nondic Chinara den ogeitamar lecoa; emendic
ustezué passatu; baña etzeizan posible; ta Jan-
goicoac admitu cio deseoa, naiz ezin cumpli. An
emancio sucarr edo calenturabatec; ezin senda-
tuzé ongui: eta ezaunduric naizuela Jangoicoac
eraman cerura, gucia itzulizé deseatzea Jangoi-
coaren icustea errevelatucequió nola ilbearzen,
ta erretiraturic echolabatean an oyanean, desam-
paraturic munduaganic, baña zeruaganic ongui
amparaturic consolacio ta favore andiequi, Jesus
ta Mariaren besoetan entregatuzue espirtu an-
digura igozeco gloriara errecibitzera corona. 2
Dec. ann. 1552.

Guelditu zen gorputz sandua edertasun berri-
batequi vici idurizuela mostratus arimaren gloria
ta causatus devocio, erreverencia, ta admiracio
beiratzeas nola honratzenzuen Jangoicoac arima
andigarren concha-izana. Portuan zeudenec ai-
turic berria, lasterr eguinzute echolagartara, eta
dovociesco negarrequi errevestituric ornamenta
sacerdotaleés paratuzute caja batean eramannaies
berequi itsasoncian, ta ortaco inguratuzute cal-
cina vici cantidades consumizeicen araguiac joan
bearzuteneco. Andic bi illabete terdi ya joan bear-
zutelaic, bializute icustera, otezeuden ezurr san-
duac disposicioan passatzeco oncira: eta aurqui-
tuzute gorputz gucia nola len bere araguietiqui ba-

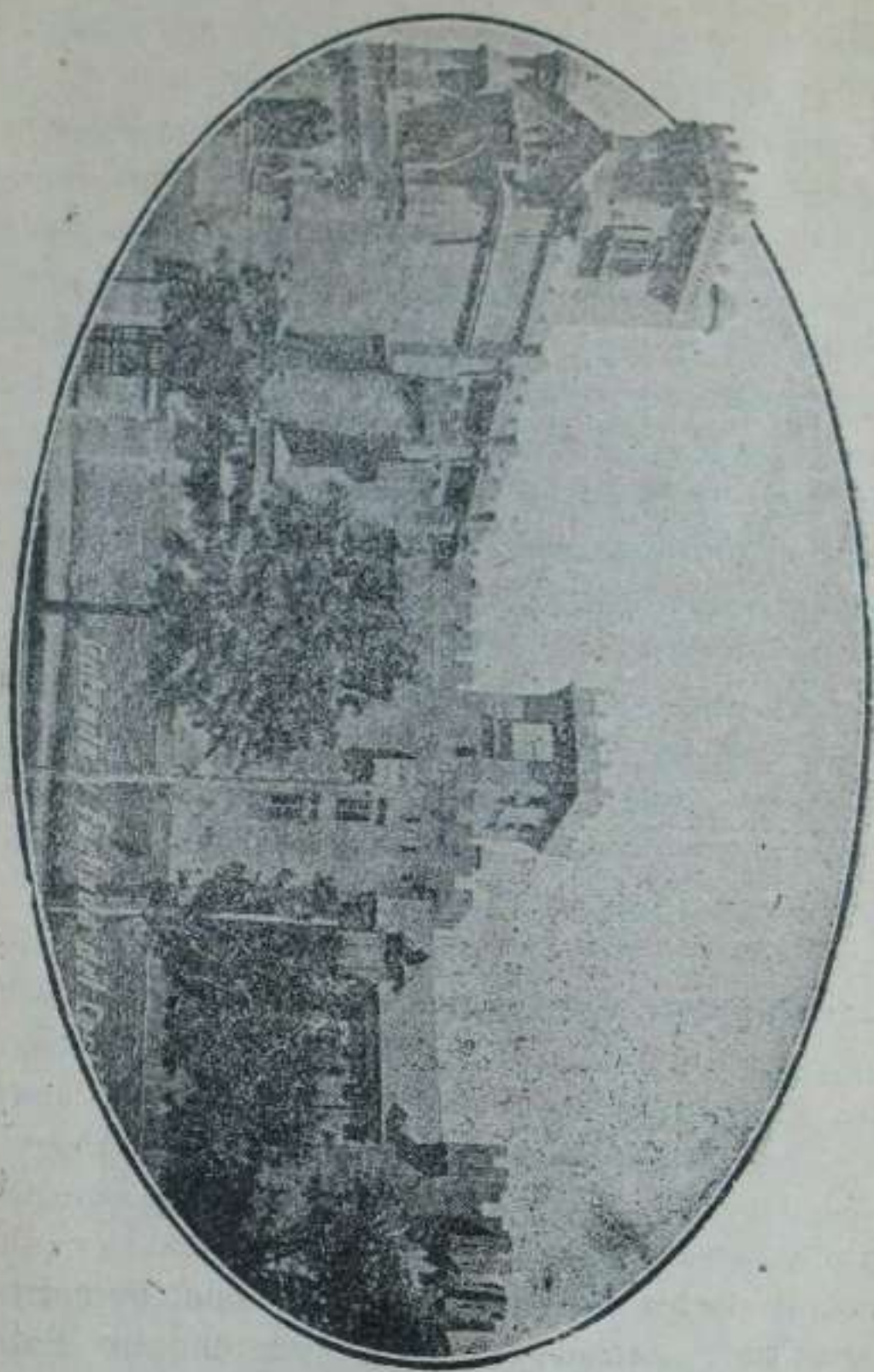
tere aldatugabe ain fresco flamante, ceruco achon gozobat errespiratzenzuela.

Arrituric Jangoicoaren milagrogartas eramanzute itsasoncira, ta andic Malacará, non errecibituric processio solemnebatequi aguertuze ain oso fresco fragrante oroat nola ilzen egunean, obratus bateo Jangoicoac arren medios asco favore miragarri. An atraric cajatic orcizute lurr-barnean Jangoicoaren permissios, baña urbilen Agustuan devocios icusi naies Goatik joanciren Erreligiosoec aurquituzute ain oso, ta odola zeriola, ta fraganciabat Cerucoa bezala. Paratuzute berriz caja batean eramateco Goara, non depositatuzute gorputz sandua amasei ilabeteen buruan ain oso fresco fragrante beti nola lembicico egunean. Declaratus Jangoicoac beraren santidadea onequi ta berce infiniciobat milagroequi, Canonizatuzue Aita Sandu Gregorio XV'ac 1622 urtean.

S. Theresa, S. Felipe Neri, S. Ignacio, ta S. Isidro Necazariarequi bateo.

Ezin contaala dire San Francisco Xavieren medios Jangoicoac eguintuen milagroac, il baño len ta il ondoan: baña gure doctrina, exemplo, ta provechutáco, obe da contatzea prendac, virtuteac, ta obra onac.

Norc ordeá aipatu ere arima Sandugarrenac? Cembait bacoñ aipa zágun gñeuren oneraco. Nondic as'co gara? Humiltasuna da nola barnatzea

lurra, plantatzeco fedearen cimendua, onen gañean fabricatzeco santidadea. Da humiltasuna virtute bat, ceñequi gizonac ezaunduric eguiaz bere burua baitauca deustaco bereganic, desestimatzendela siñes, ta batere ez presumitzen. Nola on gucia baitatorr Jangoicoaganic izatecos gauza onic guizona baitan, da preciso asentadezan humildadearen cimendugoi, ezperen deus onic eztio fiatuco Jangoicoac, ceren ezi subervo presumituei dióte oposicio, baña humillei ematendiotte gracia.

Eta ala ezta, ta eztaique izan ere guizon onic ta provechuscoric humil eztenic, baicic ere cembatenas sanduago, humillago, ezi obraren ariora bearda beti cimendua, ezperen ezta iraupetsu. Sandu andia ze San Francisco Xavier, ta aguitz humila. Bañan cein humila? Humillatzenzé gucien pean, naiz izanic Aita Sanduaren Legado, pobreei, herieei, beartsu, guciei zervitzatzen edo cein oficiotan. San Ignaciori escritzeco ta arren cartac !eitzeco, paratzen zé belaunico; Beñere etzué aguertu potestade [zuena 'Aita Sanduaganic,]baicic bein presentatzeco Obispoari obediencia, ta berce bein lotsatzeco Atalacaco Gobernaria estorvatzen zuena Chinaraco viagea. Bere alimentu escasa limosnas ematen ciotena: bere tresnac^ozarr zarrac zarrataturic comunquiro. Ezin zezáquete jaintciaraci berririk. Bein^oetzequ:ela

paratu ciote sotana berribat; icusizelaic vestituric artaz etzé baratu aldatuarteo bere sotana zarra. Bada ceimbat burla ta escarnio sufritu zué gozoro?

Japongo Erreinu: a joateco, alocatu zé Correo-guisa zaldun batequi; ta Sandua cargaturic meza errateco ornamentuequi ta zaldungarrén maleta batequi soñean zoeie alcinean oñes, ta aldartez lasterca ladronen casos elurr eta loietan! Cortegartan izanic gerra-dembora, ezin logratu zue, baizic desprecio ta escarnio, tiratzen ziotela aza ta maiza cozcortes; eta ala itzuli zé sereno irabaci zuela beretaco Sanduen tesoroa, baitire tratamentu gaichstoac! Becatari ta gaichstoequi ere etze asarratzen gogortissoc, baicic humil-humila errogatus, consejatus, adisquide amoltsu mostratus, iduribai zue soldadoequi soldado, guciequi adisquide, irabacinaies guciac, niori displacer egin gabe. Ala zé bere errana, ni neurearequi atratzeco, sartzen naiz ayenarequi. Ala encargatzen ciote lagunei beti usatzea modu ona ta humila. Onequi cembat conversione miragarri logratu zuen, norc conta? Eta yago dena, mantentzea lecugaietan galdugabe, ta an iten-zituen onquiac, escritzen zue zirela bere anaia erreligiosoen oracios ta merecimentus: contra berriz logratzen etzen gucia zió zela bere culpa ta beca-tuengatic. Milagro iten zituenetan admiratzen ta

laudatzen zue Jaungoicoaren ona, egiteas alaco indignoaren medios, ezi gaichstoen gaichstoena contatzen ze bera, infinito zor-ziona.

Ezaumentu humilgoni darraio eguitea oracio Jaungoicoari ta escatzea pobre guisa fede ta confianza onarequi. Lecu gucietan dagon bezala Jangoicoaren Magestadea, gucietan acuditzen zue beregana, nola hume pobre batec Aita onagana. Etzeique egon temploan nai adiña: baña bere pechoa consagratu zue templo-guisa. An biltzen zue bere gogoa iteco ta bear gucietan; escatzen zio sinquiro an; eta Jaun onac an arquitzen, ta eracusten ciò bere borondatea, ematencio gracia bearrorduan.

Ta ala beti zego bere Jangoicoarequi, eta etzeique atzen. Lotan ere asco aldiz aditzen zute suspiratzen ta erraten jo nere Jaungoico Jauna! jo nere Jesus ona! o nere arimaren amorea! etc. Zén bere Aingueru guardiacoaren aguitz devoto, ta San Miguelen, ta berce aingueruen. Bada Ama Virgiñari zion amorea etaique pondera, nola hume onac ama onari, eta vician bezala iltzeracoan progatuzue Ama divinagonen amparoa. Baña Jesus onaren pasio ta eriotzean zuen continoco meditacioa, ta erraten zue direla obec Jangoicoac digun amorearen prenda seguro ta claroenac. Beti zerama berequi Cristo grucifatuaren imagina, cein eroriric ustecabean bein

itsasoan, etzén baratu otoi ta otoi, negar ta negar, ecarricion arteo caramarro batec ontzira. Sacramentu aldarecoan ordea nola erretzen ta urtzen zén amorez,; norc explica? Meza erratean zue bere gloria-guisa; principalquiro sagrasgueros an zire bere amoresco suac ta negar gozoac betetzen cirela devocios ta admiracios assistitzen zutenac. Comecatzero ematen zuen belaunico erreverenciaren utses, ta postura óntan icusten zute cenbait aldiz goraturic airean. Eta bere iteco anitz ta andien erlean zeiquen gucian erretiraten ze Sacramentuaren presencian temploan nola txita olloaren egalpean. Gañeracoan etzuelaic demboraic libre, loari quentzencio gauaz, ta batzutan belaunico ta auspesca, berce batzutan paraturic beguiac Ceruan elevatzen zé gogoa ta gorputza ere airean gora: eta icusize arroturic bi escus sotana pecho gañetic, clamatzen, asqui da, Jauna, asqui da, ezin soportatus amorearen sua, ta consolacio divinoaren erauntsia. Ascotan icusten zute suturic aurpeguia istarguitzen, etzirela treve beiratzera aurquez-aurque. Baña nonnai ta noiz nai zeucan presente bere Jauna aditzen, ta érrespondatzen, argitzen, animatzen, ta guidatzen zuela nola bearzen.

Andic zue arimo andigura, sartzeco trabaju ta arrichsco andienetan, ez lotsatzeco deustas ere, ez eriotzeas, ez venenoes, ez ezpata, saeta, ar-

ma gucies, ez mundu gucias ere. Bein etorriric christiano berrien contra Badagaen tropa andi bat armaturic, paratu ze bacarric bere gurucearequi alcinean ta corage andiarequin erreprehenditus guibelaracicitue guciac. Ascotan nai zutelaic adisquiddec gueldiaraci etzeien joan Atoroen islara, ta lecutara, non baseicien guisa ziren gendeac, iltzen ta jaten zutenac guizonac, Sandua batere turbatu gabe admiratzen zen ayen fede gutias Jaungoicoagan: *Ala escrivitzenzue bere erreligiosoi, nic Jangoicoari sollic diot beldurr, ceñen escupean baitaude gauza guziac, ta batec ere ezpaiteque gaizquiric eguin, nai ezpadu berac.* Baña cerc zuque lotsatu Sandua antsiatzen zegona padecitunaiez beti ta il naiez Jaungoicoagatic? Eriotcen erdian guardatzen zuen Jaungoicoac.

Andic ere, diot oraciotic zue argui divinogura, icusteco ez solamente urrutico ta gueroco gauzac, baita ere biotz-barnecoac. Cembat aldís anunciatu citue aguituco ciren: onac eta gaitzac? Malacan atraraci citue itsasonci guti batzuc etsaien iruogueti oncién atzean; eta guciac zeudelaic urriquituric utzias joatera gutigaiec ya galdutaco zeuzquitela, Sanduac acarr inciote fede gutias, eta pulpitotic pintatu ciote batalla eman zutena, nola beguis icusbalez, nola irabazi zuten Victoria, cembat ontci ondatu, cembat arrapatu zuten, eta noiz allegatuco ziren triunfante.

Guzia aguitu bezala. Bein bearr izan^{zue} diru pasca bat erremediatzeco doncella bat: joancebere adisquide baten billa, escatzeco: deitzen ze Pedro Vello; cego divertitzen jocuan lagunequi, ellegatucelaic Sandua: onec eguincio peticioa humil; arc errancion chanzas, garai onetan eldu da, Aita, diru esque, orain bearrean garaiaic emen jocatzeo. Baña berla eman zion escritorioco guiltza, bidocie Jangoicoarequi; arbez nai duena. Joance: artuzue irureun ducat; ta itzulic ion guiltza. Arc galde eguincion amoltsu, geta cembat artu dida? Sauduak, irur-eun ducat. Velloc orduan, oh Aita errancion, chur ibilli da; nic uste nuen an ziren ogueita amarr milla ducateiaic erdia beintzat artuko zuela.

Sanduac ezaundurik, sines gogotic ziola, bilduric bere baitan guticho bat, bereala esquer milla emanik seguratu cio, etziola faltatuco beñere Jaungoicoac, ta il baño len ta len jaquinen zuela noiz bearcen il. Andic alcina eman ze gucia Jaungoicoari, eguines limosna ta obra on anitz. Ascorthe pasaturic, azquenaren principioan ezaunduzuen señaile eman ciona: asi ze prestatzen yago, ta despeitzen bere adisquideac berce munduraño; ta icusten zutelaic sano ta sendo, uste zuten simpletu ote zen; baña arc segui bere teman. Azquen eguneco prevenitu zuen bere il aria; joanceacompañaturic elizara: an illen lecuan etzan ze

estaliric luto batequi: cantaturic defuntoen Oficioa ta meza, erran ondoan «requiescant in pace» quenduric gañeko lutogura, arqitu zuten illic.

Jaungoico berac arguitus, bazequie Sanduac Indian asco, gauza aguitzen ciranac Españean. Bein congojaturic botaze agos bera goatze baten gañean, egonce ala nola sentidoic gabe; ta guero chutituric erranzun, Jaungoicoac barca dezazula, urlia.

Guero jaquinze, bitartean zegola personagura eguiten cembait oficio Compañiaren contra. Biotzac ere icusten zitue.

Mercatari aberats batec deitzen zenac Juan Duro, confesaturic Sanduarequi, escatu cion otoi ta otoi, arzezala bere Compañian, nai zuela eman zuen guzia pobreei ta segitu bera. Nequez consentitu zuen Sanduac, beldurr zelaric aren inconstancias. Asize ura errepartitzen, baña urriquituric bildu citue pbenchoac, ta paratu cituen oncian ichsil-ichila embarcatzeco. Deitu uen Sanduac: joan cequio ura disimulacio guciarequi, ustez e-tzequien intencio zuena. Sanduac arturic apart erran cion serio, becatu induzu, Juan, becatu induzu. Arrituric ura botacequio oñetara, ta confesatu cion, becatu indut, Aita, becatu indut. Ta emendaturic cumplituzuen lenbizico propositoa, guelditus Sanduren Compañian. Lagun arturic au, ceren artu zuen cenbait limosna licenciari gabe

Sanduaren bearretaco, esterratu zuen isla bate-
ra cenbait eguntaco. An izan zuen visione bat
Jaungoicoaganic. Alchatu nai zion Sanduari: ba-
ña Sanduac gucia declaratucion, nola ta cergisas
izan zen.

Berce bat atera zuen estado gaichstotic; eta
mantenitzeco gracian, aconsejatu cion confesa-
tzea maiz, ta itzultzea andic onat. Gucia ofre-
citu ta ez cumplitu. Aurquitu zuen Sanduac gue-
ro berce lecu batean; eta guizon ori joan cequio,
arresti, alegre besartatzera. Sanduac severo, nic
besarcatu zu? engañatu nauzalaic zeure itza fal-
tatus etzarellaic confesatu irur urtegauebetan? Ez
etzaitut iduquico adisquidetaco, ezipazara confe-
satzen. Ezaunduzuen arc Jaungoicoa zegola San-
duaren biotzean: cofesatuzen, ta emendatuzen.
Bercebati galdeguincion, nola zegon, Arc, ongi
nago Jaungoicoai esquer. Sanduac berla, gorpu-
tzean ongui, baña animan gaizqui: Zegon ura in-
tenciorequi egiteco gaizquibat niore errangabe;
baña icusiric, Sanduari erranciola Jangoicoac,
confesatu zen berarequi, ta emendatu. Bercebat
consejatzenzué Sanduac apartazeila emaztequien
comunicaciotic: Ura etzen emendatzen: Sanduac
ilbear zen vezperan beiratzan ziola triste ta ni-
garti, erranció lastimas, ay zutas, ay zutas! Andic
guti zebilelaic gaistaquerian ilzuté.

Jangoicoaren comunicaciotic apegatu ere zequio

Santuoni gorputz ta animaren castidade, ta garbitasun miragarrigura, ceñen testimonio, emanzen Jaungoicoac berac, mantenitus ilondoan ere gorputza ain oso argi ta garbi ederr miragarriro. Indira baño len ere portugalen admiratzen ziren Sanduaren ta bere lagunenen castidadearen achon onas, fama onas. Orgatic bein ango erreguec bialiric Españara bere alaba Erreinataco, ta onen companian bi Jesuita, ebetatic bati erranomenció erreguec, eguia da errandidatena, damariela Jesuitac belarbat duena virtute, conservatzeco castidadea? (Rodriguez. 1. 3. ta 4. c. 9.) Errespondatu zion irricos, eguia errandiote orren Majestateai. Cer belar da? Jangoicoaren beldurtasuna da gure bellar preciosa eguitenduena milagro. Nolaco Jangoicoaren milagroa eztá, ibilis Sandugau India-gaietan, asco gende animale-guisa vicicirenen artean ainberce demboras mantenitzea ain garbi, ederr, mellaric gabe, nola Sanduen conventu batean? Cenbat indarr, ingenio ta astucia etzue usatu etsaiac, albazuque mancharazi Sandua? Baña etzueque infernu guciac, ceren guardatzenzuen ceruac. Idatzarriric ezin, ta acometituzue bein loan ametsetan: baña loan ere, ametsetan ere Sanduac eguinzue ainberce erresistencia ezi idatzarrizé odola zeriola gotic eta sudurretaic indarr eguinaren utses, garaitzeco.

Caridadea da virtute gucién erreguiña, zaña

ta vicitza: gueiac ezin aipa ere, onen gain erra-
gun cerbait. Da caridadea amatzea Jangoicoa gu-
cien gañetic, ta proximoa geuroc bezala Jangoi-
coagatik. Zaimbat baña bi arrama, bat Jangoicoa-
ren alde, bercea proximoen alde, amatus Jangoi-
coa beragatic, ta proximoa Jangoicoagatic. Ama-
tuzue ala eguiaz San Francisco Xavierec osoqui
affectoas, effectoas, eta perfectoas. Lenic *af-
fectoas*; empleatus bere afficione gucia Jangoi-
coagan biotza amorosturic bere Majestadeas; me-
moria, oroitus atcendugabe; entendamentua, pen-
satus continuo; borondatea, nai izanes soilic nai-
zuena Jangoicoac: arima gucia embargaturic ta
ondaturic Jangoicoagan. nola ezpalit: berce gau-
zaric munduan, Jangoicoa ezi. *Effectoas*, obra-
tus ta trabajatus anitz ta algucia Jangoicoaren
gustotan principalqui salvatzen bere ta berceren
arima baita gauza aguitz quadratzen zaiona Jan-
goicoai. *Perfectoas*, padecitus anitz trabaju Jan-
goicoaren amores, ta padecitunaies yago ta yago
ta acabatu naies Martir fede christianoagatic.
Baña certan ezaundaiquen obequienic ya ama-
tzenden Jangoicoa, da amatzean proximoac Jan-
goicoagatic; eta nola arimac baitire ain precioso,
eri eben salvatzeagatic ilbaize Jangoico-Gizona,
ayen salvatzeco trabajatzean progatzen da cari-
dadearen fiña. Cerc eramanzué Indietaras sandu-
gau? Ez urre, cillarr ta alacoen codiciac, baicic

arimen amoreac. Cere paracicio aimberce trabajo, pena ta peligro, batic arimen irabacinaiac? Diamante guciac baño geyagonaizué arima bat sollic ere, eta ala ez solamente anitzengatic, baita bagatentic ere artzenzitie viaje luceec, ta neque pena erruac. Especialqui arima galduen irabazteco zé beraren gose ta egarria.

Navegatus itsasoan bein, zorionez onci berean becatari bat choil urratua: Sanduac amoltsugui naizué confesaraci; etzué logratu orduan, ta utzi-zuégueldi. Ellegatu cirelaic leorrera, convidatu zué paseatzera berequi; ta gutibana conversacioneramanic oyanbatera, biac sollic zendulaic, derepente sanduac quenduric habitua bizcarretic, asizé disciplinatzen ain erru, ezi saltatzen ze odola berceagana; ura cegó arrituric, eta guciago, erranciolaic arrengatic artzenzuela penitencia gura, palacatzegatic Jangoicoa etzezan descarga bere ira arreragañean. Alqueturic ura ta penaturic botazequio oñetara, utzezala disciplina Confesatuzé negarres, eguin zué proposito emendatzeco, ta emendatu ze. Onequi itzulizé content

Berce bein enbarcaturic Vigorraiaren semea oncietan, jaquin zué Sanduac zoeiela an soldado bat choil conciencia gabea vicizena nola ezpaliz Jangoicoric. Sandua arren on naies berce precisioric gabe sartuzé onci berean: ustezuelaic guciec

Vigorraiac escatubideciola joatea bere semearen amparotaco. Sanduac, usatu bezala, artuzué fratu soldadogarrequi, aldacanbeti, naiz jocatzena, dissimulatus arren lazoqueriac, ta ala mostratzenzequió adisquide. Ya satisfaccio arturic, portura ellegatuondoan, alaco maneran mintzatució ezi eguin zué confesio general bat, ta contricio fiñarequi: Sanduac emancio penitencia leve bat; arituric ura ain penitencia leveas aimberceco becatuen gatic, Sanduac ció, nic emanen diot Jangoicoari satisfaccio gañeracoas; eta berladanic asize disciplinatzen lotsagarrero bere burua. Bercea negar ta negar ya berac culpa, ta Sanduac pagatu bearzuen pena. Ondorean errancio Sanduac, ez-tut nai zureganic, baicic emendatzea; eta orgatic sollic artudut viagegau, ta itzultzen naiz content logratuas. Orduan berriro emanció negarrari berceac, ta ain agradecituric gue!dituzé Jangoicoai ta Sanduai, ezi ya etzé iduri lengoa, baicic guizon bat berria. Cenbat alaco eguinzué Sandugonec? Ala cé propiqui Jangoicoaren gizona: ala eguinzue bera ain Sandu glorioso: ala beraren medios eguincitue Jangoicoai dagozquion prodigio miragarriac. Ala bete du famas munduan, ta glorias ceruan: eta beti dago mostratzen, bere adisquide andia daucala An, beraren atencios naituela eguin graciac devotoei, ta azquenean gracia guzien corona gloria eman. Amen.

Xabier'ko Frantzisko Deunari

Gora dezagun guztiok
Prantzisko Xabier Deuna,
Jainkoarentzat ainbat efi
Irabazi zuena.

Gurutze bat eskuetan
arturik, ibiltzen zan
siñismena zabalduaz
fedegaben artean.
Napañak oyu biotzez:
gora Prantzisko Xabier.

Aguñ, gure Zaintzale
Ospetsu garailari,
Gogoen gaizkatzailē,
Goitañ Misioñari,
Siñestegaben Artzai, maitasun eredu,
Zuri, Napañ guzien
Ospetsuen oferi
Gurtzen zaitzu ta auzpestzen
Aberia maiteki
Ta zure deuntasuna apal goresten du.

Luf ontan den onena
Eskaintzen dizu zuri,

Bere oyanen itzal
Mendien eluf zuri,
Gure ibafen eguzki ta uren mur-mur **otsa**;
Emakume guzien
Siñespen iraunkoña
Eta gizon guzien
Zintzotasun jatoña.
Ta bere aurf guzien lenbiziko otoitza.

Zure asaben aintzak
Utzi alde batera
Ta anai bila zoazi
Basa gizon artera
Kristoren Gurutzea dezula zaingafi;
Ta an sutsu, gogo-zale.
Lanean diarduzu
Ta gogoak milaka
Zeruratzen dituzu
Guzientzat zerala argi ta aufendari.

Oregatik da orain
Andia zure izena
Zugandik du Nabafak
Aipamen andiena,
Zugatik da lufean agitz ezaguna:
Noizpait izan dituen
Zaldun ta gudariak
Eztute ura goratu
Ez elege andiak
Zuk zure Siñispen ta Gurutzeaz aña.

Zu gure menditako
Lore usai gozoduna,
An ufun ainbat biotz
Gozarazi duzuna
Ta miñik gañatzenak zure uñenaz poztu,
Bein argia uratzean
Egun ilun batean
Bakarrik an uñungo
Itsaso-bazterean
Iltzera joan zīñan alai, zoriontsu.

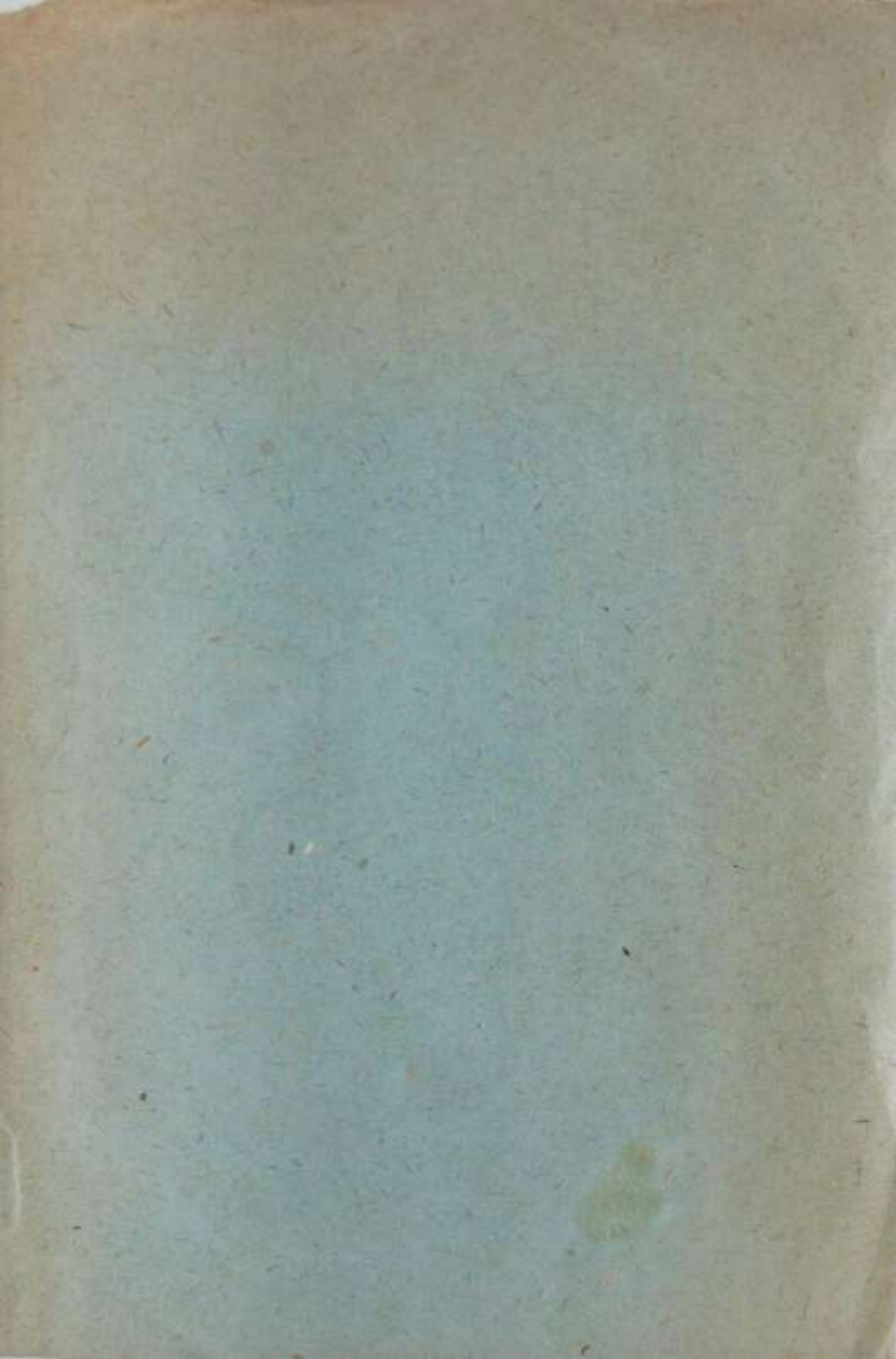
Entzun! zer da itsasoak
Dakargun aiots ori?
Xabief il-zorian
Mintzo zayo Kristori,
Euskeraz, gure Euskeraz ari zayo izketan:
Entzun.....! ta ark azken itza
Igoñzen duenean
Dagiogun otoitz au
Napañ orok batean:
«Xabief, zu bezela egizu il gaitean.»

Orain gure lkuñdiko
Kate burnizkoetan,
Guri iñork ezin kendu
Dizkigun orietan
Ipiñi beañ degu Deunaren izantza:
Ta ori ospatzeko
Zof diogun bezala

Gurutze-besoetan
Birjosi dezatela
Gure Eriko andreak beraren bizitza.

Ola izango litzake
Beti gure lkufdia
Abefi guziaren
Aufendari ta argia
Eta zu zaitugula, Xabief, aurfetik
Zure efi biotzeko
Napa'eri laztana
Zuzen.bai elduko da
Goiko Jaunarengana
Zuk lendik erakutsi diozun bidetik.

A
Z